

ВІРТУАЛЬНІ ЕКСКУРСІЇ В КОНТЕКСТІ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ УЧНІВ

Малієнко Юлія,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ,
e-mail: j-b-m@ukr.net

Ремех Тетяна,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник, завідувач відділу
суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ,
e-mail: remehtatyana@gmail.com

Попри бажання багатьох вчителів, учнів, батьків забути COVID-19 та пов'язані з ним вимушені онлайн-уроки та повернутися до безкарантинного навчання, напевно це стане найближчим часом. Сьогодні дистанційне навчання — це глобальний виклик освіті та світовий тренд. Не всі освітні методики витримують ці виклики, водночас віртуальна екскурсія оптимально «вписується» в дистанційний формат навчання учнів.

Освітню екскурсію розглядаємо як частину музейної педагогіки — педагогічної дисципліни, що ґрунтується на специфіці навчання в музеї та можливостях використання освітнього потенціалу автентичного твору мистецтва або історичного об'єкта [1, с. 10].

Освітні екскурсії класифікують за різними критеріями. За формою проведення, поділятимемо їх на реальні та віртуальні. Зупинімося на останніх, адже за дистанційного навчання в період карантину (весна 2020 р.) та локдаунів (зима-весна 2021 р.) саме вони стали ефективним засобом опанування учнями темами низки предметів, зокрема історії.

Віртуальну екскурсію визначаємо як онлайн-форму навчальної діяльності учнів, яка передбачає використання різних об'єктів (історичних і природних пам'яток, експонатів/колекцій музеїв,

пам'яток урбаністичної культури тощо) для виконання учнями навчальних (тематичних) завдань із певного предмета чи курсу.

В освітніх цілях можна використовувати: віртуальні подорожі в ті міста і країни, які учні вивчають на уроках; віртуальні мандрівки експозиціями художніх та наукових музеїв (приміром, музеїв винаходів); віртуальні прогулянки пам'ятками природи (наприклад, парком чи ботанічним садом), музеями просто неба; віртуальні відвідування підприємств, де можна спостерігати втілення теоретичних знань у виробничому (технологічному) процесі [2, с. 95].

До переваг віртуальної екскурсії віднесемо:

- доступність, можливість повторного перегляду, наочність, наявність інтерактивних завдань;
- така екскурсія може бути використана на уроках із будь-якого предмету чи курсу з будь-якої теми — соціально-економічної, політичної, культурологічної, усної історії тощо;
- переважна більшість музеїв України, Європи, світу з їх різноманітними, різногалузевими колекціями мають онлайн-забезпечення, що його в актуальний для себе спосіб може використовувати учень;
- онлайн-формат уможливорює поєднання різних видів діяльності учнів, сприяє швидшому знаходженню та опрацюванню ними потрібної інформації, її кращій презентації;
- ознайомлення з інформацією, виконання відповідних пізнавальних завдань здійснюється цифровою мовою, зрозумілішою сучасним учням;
- наявний креативний потенціал віртуальної екскурсії дає змогу учням творчо проявляти себе, подолати психологічне «музейне відчуження».

Зауважимо ще на двох моментах, що підсилюють освітній потенціал віртуальних екскурсій.

1. Наразі в мережі інтернет є багато екскурсій і турів, а їх кількість (особливо за часи пандемії) невпинно зростає. Наведемо приклади кількох сервісів: Google Art Project (існує з 2011 р.) — найбільша інтернет-платформа, де зібрано світову культурну спадщину людства; дає змогу здійснити віртуальні екскурсії 184 музеями світу [3]; Україна Incognita — інтернет-проект всеукраїнської газети «День», у якому акумульовано унікальні матеріали з історії України та краєзнавства; представлені віртуальні зали 27 найкращих музеїв України [4]; AirPano — змістовний,

найбільший у світі ресурс із 360° панорамами; зйомка світлин для створення панорам проводиться виключно з повітря — з дрону, вертольоту, повітряної кулі, дирижабля [5].

2. Учитель та/або учні, скориставшись певним програмним забезпеченням, може самостійно створити віртуальну екскурсію [2, с. 95].

Утім, для того, щоб віртуальна екскурсія стала ефективною формою навчальної діяльності учнів, учителю слід провести ретельну підготовчу роботу. Плануючи використовувати віртуальну екскурсію на уроці історії (зокрема, онлайн) у 5–8 класах, учитель має запропонувати учням план, а також запитання та завдання, необхідні для розкриття певної теми, обговорити рекомендований обсяг і формат кінцевого продукту та форму його презентації, повідомити критерії оцінювання. Якщо вчитель пропонує учням провести віртуальну екскурсію художніми музеями чи пам'ятками культури, то доречними для характеристики творів архітектури й образотворчого мистецтва будуть алгоритми, розроблені В. Власовим [6, с. 12]¹, що містять такі запитання:

- коли, де, ким, за яких обставин було створено пам'ятку;
- хто або що та як зображені (на передньому/задньому плані, у центрі, як облаштовано простір — інтер'єр, пейзаж тощо);
- які почуття та ідеї, на вашу думку, вклав автор у свій твір;
- які особливості того історичного періоду, коли з'явилася ця пам'ятка або цей твір;

- як склалася доля історичної пам'ятки: чи збереглася вона неушкодженою, чи реставрована, чи цілком відновлена; яку роль відігравала пам'ятка в історії (яке її призначення); як охороняється сьогодні або де зберігається зараз;

- як у пам'ятці втілено певні історичні тенденції, суспільні явища та процеси, мистецьку свідомість, естетичні вподобання певної історичної епохи;

- у чому історична та мистецька цінність пам'ятки;
- що вразило вас найбільше у цій пам'ятці.

У 9–11 класах варто використовувати експозиції музеїв, історичні пам'ятки, об'єкти урбаністичної культури для віртуальних екскурсій соціально-економічної та політичної тематики, наприклад, «Економічний розвиток України/Європи/світу», «Становлення демократії в Європі», «Національно-визвольний

¹ Зважаючи на формат тез, об'єднали два алгоритми

рух в Україні», «Історія залізниць», «Полікультурна Україна» тощо. Учитель може запропонувати учням перелік музеїв, у яких є відповідні колекції артефактів, а також перелік відповідних пам'яток. Зазначимо, що учні 9–11 класів спроможні самостійно розробити план та/або сценарій віртуальної екскурсії. Зрозуміло, що виконання такого завдання потребуватиме допомоги (консультування) вчителя та спрямування діяльності учнів, приміром, за допомогою таких запитань і завдань:

- Які види історичних джерел, представлені експонатами музею (текстові, візуальні, статистичні тощо), дають змогу розробити план/сценарій екскурсії?

- Інформація яких експонатів (текстових, візуальних, статистичних тощо), на ваш погляд, найповніше розкриває тему вашої екскурсії?

- Складіть план/сценарій екскурсії, яка б відповідала хронології, історичній логіці подій, явищ, процесів (причини, перебіг, наслідки, значення).

- Що б ви порадили своїм екскурсантам (слухачам) для кращого розуміння теми?

Проведені нами опитування вчителів історії в період карантину (травень 2020 року) свідчать, що віртуальні екскурсії сприяють співпраці учасників освітнього процесу на рівні учні-вчитель, учні-учні, покращують їхню навчальну комунікацію й позитивну взаємодію. Віртуальна екскурсія реалізує принципи компетентнісного підходу через самостійну дослідницьку й творчу діяльність учнів в опануванні новими знаннями й уміннями.

Сьогодні для забезпечення ефективного дистанційного й змішаного навчання перед педагогічною спільнотою постає низка завдань, серед яких не останнє місце, на нашу думку, посідає підготовка віртуальних (саме освітніх) екскурсій містами, історичними та природними пам'ятками, музеями України, Європи, світу, розроблення відео уроків, цікавих для учнів різних класів анімаційних роликів про побут, житло, одяг, моду, харчування, звичаї та традиції людей та спільнот тощо.

Використані джерела

1. Удовиченко І. В. Музейна педагогіка: теорія і практика: науково-методичний посібник. Київ: Лотос, Національний музей історії України, 2017. 72 с.

2. Коваленко О. В. Використання віртуальних екскурсій як сучасних форм організації навчального процесу. *Теорія і методика професійної освіти*. 2019. Випуск 9. Том 1. С. 94–97.
3. URL: <https://bazilik.media/ne-vykhodiachy-z-domu-virtualni-ekskursii-muzeiamy-i-ne-tilky>
4. URL: <http://incognita.day.kyiv.ua/>
5. URL: <https://www.airpano.com/>
6. Власов В. С. Пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва України від Середньовіччя до новітньої доби: змістовий аспект. Київ, 2013. (Бібліотека журналу «Історія і суспільствознавство в школах України: теорія і методика навчання»).

ВІРТУАЛЬНИЙ МУЗЕЙ НІКОЛЬ ЛЕМЕР Д'АҒАДЖІО

Димшиць Едуард,

Заслужений діяч мистецтв України,
Почесний академік НАМ України,
Інститут обдарованої дитини НАПН України,
м. Київ

Оспіщева-Павлишин Марія,

аспірант ІПСМ НАМ України, методист МАН України,
Київ,
e-mail: pavlishinma@gmail.com

Через пандемію COVID-19, яка прокотилась усім світом і, на жаль, триває досі, постраждало чимало сфер людської діяльності. Насамперед, це стосується культурної сфери, адже через карантинні обмеження призупинили роботу театри, культурні центри та музеї. За даними ЮНЕСКО, поширення COVID-19 стало причиною закриття 95% музеїв в усьому світі. Мінімум 85% музеїв в кожному регіоні не працювали у зв'язку з обмежувальними заходами.

Натомість актуалізувались віртуальні виставки та онлайн-музеї, які в умовах ізоляції стали єдиною можливістю культурного збагачення та пізнання. Завдяки цифровим технологіям, розвитку комп'ютерного забезпечення, новим форматам ко-